

INTERVIEW

Twée experimenten met laagdrempelige rechtspraak: de Rotterdamse Regelrechter en de Haagse Wijkrechter

In gesprek met kantonrechter/regelrechter mr. Wim Wetzels en kantonrechter/wijkrechter mr. Jerzy Luiten

Emese von Bóné

Inleiding

Op 13 september 2018 lanceerde de Rotterdamse rechtbank de pilot 'Rotterdamse Regelrechter' (hierna: RRR).¹ Eveneens in 2018 startte de Haagse rechtbank met de pilot 'Haagse Wijkrechter' (hierna: HWR).² De RRR en de HWR zijn laagdrempelige rechters die de burger de mogelijkheid bieden om (kleine) geschillen op een snelle, efficiënte en goedkope manier te beslechten. De procedure bij deze rechters vangt eenvoudig aan met een brief of mailbericht. Het uitbrengen van een dagvaarding is niet nodig.

Een belangrijke voorwaarde om een geschil te kunnen voorleggen aan de RRR of de HWR is dat *beide* partijen bereid moeten zijn om samen met de RRR of de HWR te zoeken naar een oplossing voor hun conflict.

Een verschil tussen de RRR en de HWR is dat de Haagse wijkrechter de wijk intrekt, terwijl de Rotterdamse regelrechter op de rechtbank zitting houdt, tenzij het voor een goed begrip van het geschil nodig is dat hij zich ter plekke van de situatie op de hoogte stelt. Zowel de regelrechter als de wijkrechter bespreekt samen met partijen of een minnelijke regeling mogelijk is.

Achtergronden experimenten laagdrempelige rechtspraak

Door de fusie van de kantongerechten met de rechtbanken, die in Nederland in 2013 plaatsvond, is de discussie over de groeiende kloof tussen rechter en burger alleen maar toegenomen. Al in 2009 experimenteerden de Rechtbanken Utrecht

1 W.J.J. Wetzels, De Pilot van de Rotterdamse Regelrechter, Justitiële verkenningen (themanummer Rechtspraak om de hoek) 2019, nr. 1, p. 39-53. W.J.J. Wetzels, De regelrechter: de nieuwe pilot bij de rechtbank Rotterdam, Trema 2018, nr. 7. Zie www.rechtspraak.nl over de RRR: www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Rotterdam/Regels-en-procedures/Paginas/regelrechter.aspx.

2 www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Den-Haag/Regels-en-procedures/Paginas/de-wijkrechter.aspx.

Emese von Bóné

en Den Bosch met buurrechtspraak en in 2016 lanceerde de Rechtbank Noord-Nederland het experiment 'spreekuurrechter'.³

Geschillen waarmee burgers worden geconfronteerd, blijven vaak onopgelost. Voor veel burgers is de drempel om te gaan procederen vaak te hoog.⁴ In het Meerjarenplan Rechtspraak 2015-2020 is het investeren in snelle, toegankelijke en deskundige rechtspraak dan ook als een belangrijk speerpunt naar voren gebracht. En de Nederlandse minister voor Rechtsbescherming, Sander Dekker, geeft de rechtbanken de gelegenheid om te experimenteren met verschillende vormen van laagdrempelige rechtspraak. Het lijkt erop dat de rechterlijke macht op verschillende plaatsen in Nederland van deze mogelijkheid goed gebruik maakt.⁵ Verder heeft de Raad voor de rechtspraak benadrukt te willen investeren in 'maatschappelijk effectieve rechtspraak'. Van maatschappelijk effectieve rechtspraak is volgens de Raad sprake:

'[...] als daarbij tijd en aandacht kan worden besteed aan eventueel onderliggende en niet of minder juridische kwesties en maatschappelijke problematiek, als de rechter laagdrempelig is en wordt ingezet in alle zaken waarin die inzet voor de burger relevant is, als de beslissing van de rechter toegevoegde waarde heeft en als de rechter gerechtvaardigde verwachtingen van de burger ook waarmaakt.'

Voor de burgers kunnen rechters zoals de RRR en de HWR dan zeker een uitkomst zijn.

Voor het ambt van regelrechter, die zitting houdt op de Rotterdamse rechtbank, worden kantonrechters geselecteerd op basis van hun 'mediation'-expertise. Ook wordt bij de selectie gekeken naar kantonrechters die op zitting een hoog aantal schikkingen bewerkstelligen.

De vijf wijkrechters, die zijn geselecteerd uit kantonrechters van de Haagse rechtbank, trekken, anders dan hun Rotterdamse collega's, de wijk in waar het geschil zich voordoet. Als tijdens 'het gesprek' (de zitting) het conflict wordt opgelost, worden de afspraken door de wijkrechter genoteerd en door beide partijen ondertekend. Dit is ook de aanpak van de RRR. Komen partijen er samen niet uit, dan beslissen de HWR en de RRR.

Door de groeiende belangstelling voor laagdrempelige rechtspraak en de verschillende pilots die momenteel in Nederland lopen, heb ik de Rotterdamse regelrechter mr. Wim Wetzels, en de Haagse wijkrechter, mr. Jerzy Luiten, beiden ook kan-

3 A.H.J. Lennaerts, De spreekuurrechter, NJB 2016/596, nr. 12, p. 802-808. A.H.J. Lennaerts, De vrederechter leeft (nog steeds), Trema 2016, nr. 7, p. 250-255. A.H.J. Lennaerts, De proef (met een) Spreekuurrechter, NJB 2017/2139, nr. 40.

4 W.J.J. Wetzels, De Regelrechter, de nieuwe pilot bij de rechtbank Rotterdam, Trema 2018, nr. 7. In dit artikel wordt gerefereerd aan het Meerjarenplan Rechtspraak 2015-2020. Zie verder ook A. Mein & F. de Meere, Motieven van burgers om (niet) naar de rechter te gaan. Onderzoeksrapportage, Research Memoranda 2018, nr. 3, Den Haag: Raad voor de rechtspraak, p. 24-33.

5 Idem.

Twee experimenten met laagdrempelige rechtspraak: de Rotterdamse Regelrechter en de Haagse Wijkrechter

De heer Wetzels (links) en de heer Luiten (rechts) voor de ingang van de Rechtbank Rotterdam

tonrechter, geïnterviewd.⁶ Het interview vond plaats op 13 januari 2020 op de Rotterdamse rechtbank op de Kop van Zuid.

Om een indruk te krijgen hoe de RRR en de HWR in de praktijk werken, heb ik zelf in 2019 verschillende RRR-zittingen bijgewoond op de Rotterdamse rechtbank en een zitting bij de HWR. Deze laatste zitting vond plaats op een zolderkamer van een kerk in de Haagse wijk Bezuidenhout.

Ter voorbereiding op het interview heb ik de RRR en de HWR een aantal vragen schriftelijk voorgelegd. Tijdens het interview hebben we voornamelijk de procedure, zoals geregeld in artikel 96 van het Nederlands Wetboek van Burgerlijke

6 Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) heeft dit onderzoek laten uitvoeren in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Zie ook het artikel E.K.E. von Bóné, 'Naar een Nabijheidsrechter', een onderzoek naar de inpasbaarheid van de Belgische en Franse vrederechter in het Nederlandse rechtsbestel, TMD 2019, nr. 2-3, p. 30-41.

Emese von Bóné

Rechtsvordering (Rv), besproken. Artikel 96 Rv fungeert als juridische basis van de Rotterdamse en Haagse experimenten.

De tekst van artikel 96 Rv luidt als volgt: 'In alle zaken die slechts rechtsgevolgen betreffen die ter vrije bepaling van partijen staan, kunnen zij zich samen tot een kantonrechter van hun keuze wenden en zijn beslissing inroepen. Het geding wordt gevoerd op de wijze als door de kantonrechter bepaald.'

Ook in het kader van een artikel 96 Rv-procedure is hoger beroep mogelijk, indien partijen zich het recht van hoger beroep hebben voorbehouden (art. 333 Rv). Derhalve is hoger beroep bij de RRR en de HWR mogelijk, wanneer partijen dit voorafgaand aan de procedure hebben afgesproken. Hoewel partijen op het daarvoor bestemde formulier moeten aankruisen of zij de intentie hebben om in hoger beroep te gaan, wordt er op zitting door zowel de RRR als de HWR hier nogmaals naar gevraagd. Dit draagt bij aan de eenvoud en toegankelijkheid van deze laagdrempelige procedures.

Het interview

Aan regelrechter Wim Wetzels en wijkrechter Jerzy Luiten zijn dezelfde vragen voorgelegd met als doel het krijgen van een beeld van hun dagelijkse werkzaamheden als laagdrempelige rechters.

Hoe lang bent u al RRR, mr. Wetzels? En hoe lang bent u al HWR, mr. Luiten?

Wetzels: 'Ik ben al 28 jaar kantonrechter en vanaf de start van de pilot "De Rotterdamse Regelrechter" in september 2018 ben ik betrokken bij de pilot en ben ik opgetreden als regelrechter. Ik ben nog kantonrechter "oude stijl" geweest in Brielle. Het gebouw in Brielle aan de Voorstraat was bekend en had zijn charme. Eens in de twee weken ging ik naar de locatie in Sommelsdijk en zat ik op vrijdagmiddag in het vakantieverkeer naar Zeeland. Ria, de "schoonmaakster" wachtte ons op met heerlijke cake die zij gebakken had. We leven nu echter in een andere tijd en niet meer in de tijd van paard en wagen, dus ik vind het niet erg dat de burger naar de rechtbank in Rotterdam moet komen. De oude kantonrechter was meer een koning in eigen rijk. Een aantal collega's was ontzettend tegen de fusie van de kantongerechten met de sector civiel. Ik zie het anders. Je behandelt nu zaken vanuit de centrale organisatie. Ik vind het plezierig om in een groter verband te werken. Er is nu meer rechtseenheid, de beveiliging is makkelijker te realiseren en bij ziekte of vakantie ben je als rechter makkelijker te vervangen. Ook kan je beter met collega's overleggen over bepaalde zaken die op zitting komen.'

Luiten: 'Ik ben advocaat geweest, sinds januari 2011 rechter en sinds juli 2016 kantonrechter. Ik ben sinds 2018 als projectleider betrokken bij de pilot Wijkrechter in Den Haag. Ik doe mijn werk als wijkrechter in de wijken van Den Haag, dat wil zeggen in het gehele arrondissement Den Haag. We komen ook in De Lier, Delft, Zoetermeer, Voorburg, Leidschendam, Monster, enzovoort. Ik doe mijn werk als wijkrechter naast mijn werkzaamheden als kantonrechter op de Haagse

rechtbank. De centrale organisatie werkt prettig, omdat alle zaken centraal worden aangestuurd. Ik ben niet voor de vrederechter die eerder autoritair is en een “koning is in zijn eigen koninkrijk”. Ik ben niet voor terugkeer van de kantonrechter “oude stijl”. Ik ben voor praktische oplossingen zoals dat bij de wijkrechter gebeurt, waar alle administratieve handelingen per mail gaan.’

Wat doet de RRR en wat doet de HWR? Is een RRR/HWR een kantonrechter ‘plus’, zoals Frank Visser het formuleerde op het congres ‘Rechtspraak om de hoek’ op 24 september 2019, in de zin dat het huidige takenpakket van de kantonrechter wordt uitgebreid?⁷ De ‘plus’-taak is dan de conciliatietaak (= verzoeningstaak) zoals de Belgische vrederechter die heeft waarbij partijen (zoals nu bij de regelrechter en de wijkrechter) hun geschil voorleggen ter bemiddeling.

Wetzels: ‘Ik ben al niet erg lijdelijk als kantonrechter. Ook in mijn kantonrechtspijktijk probeer ik partijen tot een schikking te bewegen. Als regelrechter ben ik meer aan het bemiddelen. Het verschil met de kantonrechter is dat hij de dagvaardingsprocedure heeft en dat de regelrechter en wijkrechter die niet hebben. In een dagvaardingsprocedure bij de kantonrechter dagvaart de ene partij de andere partij en gaan partijen soms met de hakken in het zand. Bij de regelrechter komen partijen met een andere mindset naar de rechtbank en hebben zij alle twee ervoor gekozen om het geschil te laten beslechten door de regelrechter. Ik denk in dit verband aan mijn eerste zaak als regelrechter over een vakantiehuis in Zeewolde, waar ik tijdens de zitting met de gemeente Zeewolde gebeld heb, terwijl de gemeente eigenlijk helemaal geen partij was in de procedure. Ik geloof niet dat ik dat snel in een reguliere procedure zou doen.

De RRR beperkt zich niet tot burengeschillen zoals de HWR. De regelrechter behandelt allerlei geschillen, waaronder huur- en arbeidszaken en dus ook burengeschillen. Ik vind het plezierig dat het geschil over een burenruzie op de rechtbanklocatie kan worden behandeld. Omdat het vaak zo is dat de ene buur niet bij de ander over de vloer wil komen, en de ander niet bij de een. Alleen als het iets toevoegt (bijvoorbeeld het bekijken van een boom in een tuin) ga ik de situatie ter plekke bezichtigen. Afgelopen week heb ik een burenruzie over een balkon behandeld. De burenen wilden niet bij elkaar over de vloer komen. Dus was het goed dat partijen op zitting kwamen. Partijen die bij de regelrechter komen willen een redelijke oplossing.

In september 2019 heeft minister Sander Dekker een zitting van mij als regelrechter bijgewoond. Ook in die zaak ging het om een burengeschil – over een erfafscheiding in Rotterdam-Noord. Voor die gelegenheid hadden partijen filmpjes en foto’s van de situatie gemaakt en hadden wij in de zittingszaal van de rechtbank de beschikking over een beamer, zodat wij die filmpjes en foto’s op een groot scherm tijdens de zitting konden bekijken. Behandeling ter plekke had niets toegevoegd. Het werkte echt fantastisch.

Artikel 96 Rv biedt de mogelijkheid om in Rotterdam ook zaken te behandelen die zich afspelen buiten het arrondissement. De regels uit het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering over de relatieve competentie gelden immers niet in een

7 Idem.

Emese von Bóné

procedure op basis van artikel 96 Rv. Wij hebben echter afgesproken dat wij als regelrechter in Rotterdam geen zaken van buiten het arrondissement behandelen, wanneer het in die zaken nodig is om ter plekke te gaan kijken.⁸ Immers, een zaak over een burenruzie in Groningen kan ook behandeld worden door de kantonrechter in Groningen. Ik zou niet weten waarom de kantonrechter in Groningen die zaak niet zou kunnen regelen. Wel is het zo dat de procedure voor de regelrechter en de wijkrechter goedkoper, sneller en oplossingsgerichter is dan voor de kantonrechter. In een regelrechter-procedure willen partijen vooral samen zoeken naar een redelijke oplossing.'

Luiten: 'De procedure bij de kantonrechter duurt langer en is duur. Je moet een dagvaarding uitbrengen, een advocaat of gemachtigde zoeken die je zaak wil behandelen, enzovoort. Een advocaat kijkt eerst of de zaak juridisch kans van slaan heeft en of het bewijs wel kan worden geleverd. Bij de wijkrechter boren we een andere groep rechtzoekenden aan.

De aanpak van de regelrechter en de wijkrechter is vooral praktisch en de procedure is sneller. Verder is het zo dat wijkrechterzaken niet bij de kantonrechter komen – de drempel is daar toch hoger. De kantonrechter zou de zaken van de wijkrechter kunnen doen, maar je moet rekening houden met hoe het initiatief wijkrechter is ontstaan. Het betreft allemaal zaken die geënt zijn op artikel 96 Rv. Ik vind het goed dat we met artikel 96 aan de slag zijn gegaan. Ook in het regeerakkoord staat dat we meer aan laagdrempelige, efficiënte rechtspraak moeten doen.

In de experimentenfase, die nu gaande is, kunnen we zien wat de verschillen zijn tussen de HWR en de RRR. In andere arrondissementen, waar geen wijkrechter of regelrechter is, kan de burger natuurlijk ook opteren voor de artikel 96 Rv-procedure; die staat voor iedere burger open. Dus eigenlijk hebben we al iets wat in België de vrederechter heet. En we kunnen een proces-verbaal opmaken, maar ook een vonnis.

De onbekendheid van de burger met de artikel 96 Rv-procedure zou je kunnen oplossen door reclamespotjes te maken op tv, bijvoorbeeld via Postbus 51 van de rijksoverheid. Als je meer bekendheid geeft aan artikel 96 Rv raken burgers overal in Nederland (dus in elk arrondissement) bekend met deze procedure. Als burger kan je natuurlijk ook naar een mediator of een buurtbemiddelaar gaan of naar een advocaat. Misschien zien mediators en advocaten de wijkrechter als concurrent. Maar we hebben nooit de intentie gehad om bestaande, goed werkende hulpverlening te vervangen. We beschouwen de wijkrechter als een aanvulling op de bestaande hulpverlening.

De HWR is vooral digitaal 'zichtbaar', via een eigen Twitter- en Instagram-account. Er is geen fysieke locatie in de wijk. De HWR-zaken worden digitaal of per post aangemeld door partijen en komen binnen bij het Bureau Wijkrechter. Er is dus een eigen Bureau Wijkrechter die de organisatorische werkzaamheden voor

8 De RRR is gevestigd in de Rotterdamse rechtbank gelegen aan het Wilhelminaplein 100-125, 3072 AK Rotterdam, ook per e-mail te bereiken: regelrechter.rb-rot@rechtspraak.nl, telefoon: (00-31)088-3611961.

de wijkrechtzaken regelt. Het is gevestigd op het adres van het Haagse Paleis van Justitie, waarin ook de rechtbank en het hof zijn ondergebracht.⁹

Dient u te beschikken over bepaalde vaardigheden (opleiding) voor uw werkzaamheden als RRR/HWR? Hoe bent u geselecteerd? Aan welke criteria moest u voldoen om geselecteerd te kunnen worden voor het ambt van RRR/HWR?

Wetzels: 'Het is handig dat de RRR zich kan bedienen van vaardigheden die ook gelden voor een mediator. Misschien zou het aanbeveling verdienen dat de RRR een opleiding volgt als mediator. Wellicht zullen er andere vaardigheidstrainingen aan de Rechters in Opleiding (RIO) aangeboden moeten worden als de regelrechter wordt ingevoerd. In Rotterdam zijn de rechters voor de functie van regelrechter geselecteerd op basis van hun ervaring en het feit dat zij hebben laten zien dat zij ook in reguliere zaken partijen tot een schikking kunnen brengen, met "out of the box"-oplossingen.'

Luiten: 'Je moet gemakkelijk met mensen kunnen omgaan, oplossingsgericht zijn en creatief in het bedenken van werkbare oplossingen. Je moet het leuk vinden om met mensen in gesprek te gaan en bij allerlei verschillende mensen over de vloer te komen.'

Hoe ziet uw dag- en weekindeling als RRR/HWR eruit? Komt het type zaken overeen met het type zaken dat u als kantonrechter behandelt? Is er een verschil?

Wetzels: 'Het is zeker niet zo dat ik dagelijks zaken behandel als RRR. Vanaf het begin van de pilot in september 2018 tot op heden heb ik ongeveer tien zaken op zitting behandeld. De zaken die ik als RRR behandeld heb, komen veelal ook wel voor als reguliere zaak.'

Luiten: 'In totaal hebben we gemiddeld vijf zaken per maand. Voorbereiding door de HWR beslaat vijf minuten tot een halfuur. Zitting, inclusief reistijd, maximaal drie uur. En bij nabewerking van een vonnis komt daar nog één à twee uur bij. De zaken die bij de HWR worden aangebracht, vormen slechts een beperkt deel van het type zaken dat bij de kantonrechter wordt behandeld. Over het algemeen betreft het conflicten die we niet bij de reguliere kantonprocedure voorbij zien komen.'

Hoe zou u zelf de RRR/HWR willen typeren? Er wordt vaak gezegd dat simpele zaken beter via een RRR/HWR zouden kunnen worden beslecht. Wat verstaat u onder simpele zaken?

Wetzels: 'Voordat de zaak in het kader van de RRR inhoudelijk wordt behandeld, wordt eerst beoordeeld of de zaak zich leent voor afdoening door de RRR. Voorwaarde is dat de zaak overzichtelijk is, dat de zaak nog niet erg gejuridiseerd is en dat er geen dik dossier aan ten grondslag ligt. In de praktijk blijkt dat de juridische medewerkers die verbonden zijn aan het Bureau van de RRR prima in staat zijn om te beoordelen of een zaak zich al dan niet leent voor afdoening door de

9 Het adres is Bureau Wijkrechter, Team Kanton, Postbus 20302, 2500 EH Den Haag, wijkrechter.rb-dh@rechtspraak.nl, telefoon: 00-31-(0)88 3623400.

Emese von Bóné

regelrechter. Slechts bij twijfel leggen zij de zaak ter beoordeling voor aan een van de regelrechters.’

Luiten: ‘Het moet voor de HWR gaan om burencollicten die de leefbaarheid aantasten. Dat betreft juridisch meestal simpele zaken. We willen met name die rechtzoekenden bedienen die de “gewone” rechter niet weten te vinden.’

Welk type geschillen komen voor de RRR/HWR?

Wetzels: ‘Het scala aan zaken dat voorgelegd wordt aan de RRR is, zoals reeds gezegd, heel breed. Vooral huurzaken en burengeschillen, maar ook arbeidszaken, incassozaken en geschillen over bouwkwesties. Ook krijg ik zaken die boven de competentiegrens van de kantonrechter uitkomen, bijvoorbeeld een zaak van een aannemer die € 30.000 extra kosten had gerekend voor de verbouwing van een huis. Het geschil tussen de aannemer en de eigenaresse van een dure woning met tuin in Hendrik-Ido-Ambacht ging over de kosten van meerwerk.¹⁰ De aannemer kwam niet alleen. Hij werd vergezeld door een advocaat. Verder was ook de schoonzus van de aannemer meegekomen als belangstellende. De eigenaresse van de woning kwam ook niet alleen naar het gesprek. Zij werd vergezeld door een juridisch medewerker van rechtsbijstandsverzekeraar DAS.

De RRR-zaken worden in de Rotterdamse rechtbank meestal gehouden in een vaste zittingszaal. Deze zaal is ingericht met één gesprekstafel, waaraan ik als RRR met mijn griffier aan de ene kant van de tafel zit en partijen, al dan niet geflankeerd door advocaten, rechtsbijstandverleners of andere gemachtigden, aan de andere kant van de tafel.’

Luiten: ‘Burencollicten, woninggebreken en Vereniging van Eigenaren (afgekort VvE)-collicten onder de voorwaarde dat de VvE-leden daadwerkelijk burens van elkaar zijn. Een zaak die ik op 5 december 2019 voorgelegd kreeg, was een burencollicten waarbij de bovenburens last hadden van het roken en “blowen” door de benedenburens. Volgens de bovenburens kwam de vieze lucht via gaten van de verwarmingsbuizen door het plafond naar boven. Ook als de benedenburens op het balkon stonden, hadden de bovenburens last van de vieze lucht. Op de zolderkamer van de plaatselijke kerk, waar de HWR-zitting plaatsvond in het bijzijn van mijn griffier, hebben partijen hun standpunten naar voren gebracht. Mijn griffier heeft tijdens de zitting alle standpunten in een proces-verbaal opgenomen en opgeslagen op haar laptop. Vervolgens ben ik met haar naar de twee appartementen van partijen gegaan om de situatie te bekijken. De boven- en benedenburens, de partijen, gaven een rondleiding door hun appartement. De benedenburens lieten onder meer de kasten zien waarlangs de vermeende rook door het plafond ging.¹¹ In zo’n geval is het voor de beeldvorming prettig als je op locatie bent.’

10 E.K.E. von Bóné, De Rotterdamse Regelrechter in actie, *Ars Aequi* 2019, p. 399-407. Op 18 januari 2019 heb ik deze zitting bijgewoond bij RRR mr. Wetzels op de Rotterdamse rechtbank op de Kop van Zuid.

11 Deze zitting mocht ik bijwonen in het kader van mijn onderzoek naar laagdrempelige rechtspraak.

Twee experimenten met laagdrempelige rechtspraak: de Rotterdamse Regelrechter en de Haagse Wijkrechter

Wijkrechter Jerzy Luiten en griffier Fleur Hillen bellen aan bij een appartementencomplex in verband met rookoverlast

Zijn er verschillen tussen de procedure voor de RRR/HWR en de kantonrechter? Is de procedure bij de RRR/HWR te vergelijken met een comparitie van partijen?

Wetzels: 'Zeker vergelijkbaar, met dit verschil dat je als rechter in een reguliere procedure vooraf veel beter weet waar de zaak over gaat, omdat je in dagvaardings- of verzoekschriftzaken het verzoek- en verweerschrift al gelezen hebt. In RRR-zaken heb je vaak alleen het aanmeldformulier met soms summiere informatie. Dan is het zaak dat je als rechter partijen bij aanvang van de zitting in de gelegenheid stelt om over en weer hun standpunt weer te geven. Dat betekent dat de zittingen van de RRR over het algemeen langer duren, maar daar staat tegenover dat de voorbereidingstijd voor de zitting veel korter is. Overigens merk ik, zeker in zaken waarin advocaten namens beide partijen optreden, dat het ook bij de RRR gebruikelijk is om voorafgaand aan de zitting stukken in te dienen, waarin het standpunt van die partij wordt toegelicht. Dat is eigenlijk niet de bedoeling van de RRR, omdat het uitgangspunt is dat zonder dik dossier de RRR met partijen het gesprek aangaat.'

Luiten: 'De procedure is vergelijkbaar met een reguliere comparitie, alleen is het minder juridisch en (nog) meer gericht op een oplossing. Wijkrechterzaken zijn andersoortige zaken en betreffen een andere groep rechtzoekenden die de weg naar de kantonrechter normaal niet weten te vinden.'

Wat zijn de kosten van een procedure bij de RRR/HWR?

Wetzels: 'Het griffierecht is lager. In procedures bij de RRR geldt in beginsel het laagste griffierecht. Dat is op dit moment € 81 in het geval een van de partijen

Emese von Bóné

een particulier is.¹² In dat geval wordt niet gekeken naar de hoogte van het financieel belang. Uitgangspunt is verder dat iedere partij de helft (van € 81) van het griffierecht betaalt, te weten € 40,50.'

Luiten: 'Voor de Haagse wijkrechter geldt hetzelfde.'

Moeten of kunnen burgers zich laten vertegenwoordigen in een procedure voor de RRR/HWR? Zo ja, gebeurt dit in de praktijk? Draagt dit bij aan een beter verloop van de procedure of juist niet?

Wetzels: 'Partijen mogen zich zeker laten bijstaan door een gemachtigde. Mijn indruk is dat het in sommige zaken handig is dat een partij zich laat bijstaan door een gemachtigde en dat het in sommige zaken bijdraagt aan het treffen van een minnelijke regeling. Ik heb nog niet meegemaakt dat de omstandigheid dat een partij zich liet bijstaan door een gemachtigde in de weg heeft gestaan aan een minnelijke regeling.'

Luiten: 'Ja, dat mag. In de praktijk gebeurt dat ook wel, maar niet heel vaak. Vooral in VvE-zaken zien we dat er soms gemachtigden bij zijn.'

Wie doet het intakegesprek met de burgers voorafgaand aan de zitting van de RRR/HWR?

Wetzels: 'Als uit het aanmeldformulier blijkt dat de andere partij nog niet te kennen heeft gegeven in te stemmen met afdoening van de zaak door de RRR, wordt er eerst een brief aan de andere partij gestuurd. Daarin wordt aangekondigd dat binnen enkele dagen telefonisch contact wordt opgenomen met die partij. Dat contact wordt verzorgd door een juridisch medewerker, die de rechtenstudie heeft afgerond.'

Luiten: 'Er is geen intake. Partijen melden de zaak aan en sturen relevante informatie toe. Het Bureau Wijkrechter vraagt soms aanvullende informatie op, in samenspraak met de behandelend HWR.'

Wat is de rol van de griffier en het Bureau van de RRR/HWR? Is de RRR/HWR goed zichtbaar in de wijk?

Wetzels: 'Zichtbaarheid in de wijk geldt niet voor de RRR. De griffier onderhoudt contact met partijen voorafgaand aan de zitting en inventariseert of de andere partij bereid is mee te werken aan de pilot. Op de zitting maakt de griffier aantekeningen van het verhandelde ter zitting. En als er uitspraak moet worden gedaan, schrijft de griffier in beginsel een conceptuitspraak. Een van de medewerkers van de griffie slaat de zaak op in het systeem, verstuurt de oproep en uiteindelijk het proces-verbaal van de zitting of de uitspraak.'

Luiten: 'Het Bureau onderhoudt het contact met partijen voorafgaand aan de zitting, plant een datum en vergaart ontbrekende informatie. De griffier gaat mee naar zitting, doet de afhandeling en schrijft vaak het vonnis. De zichtbaarheid

12 In 2020 is dit voor de RRR verhoogd tot € 83 (per partij € 41,50). In Den Haag wordt ook in 2020 vastgehouden aan het tarief van € 81 (per partij € 40,50).

van de HWR is, zoals gezegd, vooral digitaal. Een vaste zittingslocatie zou leuk zijn, maar is niet noodzakelijk.'

Hoeveel tijd is er gemoeid met de voorbereiding van een zaak?

Wetzels: 'Ik vind het lastig om in zijn algemeenheid te zeggen hoeveel tijd ik besteed aan een RRR-zaak. Dat is erg afhankelijk van de zaak zelf. Gemiddeld besteed ik twee uur aan een zitting van een regelrechterzaak, maar dat kan ook korter of langer zijn, afhankelijk van de zaak zelf. De griffiers die voor het Bureau Regelrechter werken, besteden gemiddeld dertig minuten aan een zaak.'

Luiten: 'De griffier en ik hebben allebei maximaal een halfuur nodig voor de voorbereiding. In sommige gevallen is vijf minuten genoeg. Voor het schrijven van een vonnis heeft de griffier gemiddeld één à twee uur nodig. Die tijd heeft een wijkrechter ook nodig als hij zelf het vonnis schrijft. De tijdsbesteding voor een comparitie varieert van één tot twee uur.'

Indien een deskundig oordeel wordt verzocht, met hoeveel weken wordt dan (gemiddeld) de zaak vertraagd? Wie schakelt de deskundige (meestal) in?

Wetzels: 'Ik geloof niet dat het al is voorgekomen dat de rechter een deskundigenbericht heeft gevraagd in een RRR-zaak. Ik heb dat in mijn zaken in ieder geval nog niet meegemaakt. Wel is het in een zaak over de fundering van drie bergingen die aan elkaar waren gebouwd, voorgekomen dat een van de partijen een rapportage van een deskundige in het geding heeft gebracht. Die zaak is mede op basis van die deskundigenrapportage alsnog geschikt op de zitting. Als partijen er niet in waren geslaagd om de zaak alsnog op de zitting op te lossen, zou ik als RRR een deskundige hebben ingeschakeld, omdat het geschil nogal technisch van aard was.'

Luiten: 'In de wijkrechterzaken schakelen we over het algemeen geen deskundigen in. Belangrijk is dat partijen de kosten daarvan moeten betalen en dat is voor hen vaak te duur. We adviseren partijen soms wel om zelf – op eigen kosten – een deskundige in te schakelen ter onderbouwing van hun standpunt. Een collega-wijkrechter heeft in een zaak over de erfgrens tussen de percelen van twee kapitaalkrachtige partijen op kosten van die partijen het kadaster langs laten komen op zitting om de grens ter plekke uit te meten.'

(Hoe) wordt de (schriftelijke) beslissing aan de partijen 'betekend' en hoe zit het met de tenuitvoerlegging van de beslissing?

Wetzels: 'De uitspraak wordt niet "betekend". Hij wordt door de griffie aan partijen in papieren vorm toegestuurd; de uitspraak wordt in executoriale vorm afgegeven aan partijen. De opbouw van een vonnis van de RRR is vergelijkbaar met een vonnis van de kantonrechter in een reguliere zaak. De uitspraak van de RRR kan net zoals een regulier vonnis door de deurwaarder ten uitvoer worden gelegd in het geval de andere partij geen uitvoering wil geven aan de veroordeling. Hetzelfde geldt overigens ook voor de afspraken die gemaakt worden in het kader van een eventuele schikking. Ook wanneer die afspraken niet worden nagekomen,

Emese von Bóné

kan de andere partij het proces-verbaal van de zitting, dat ook in executoriale vorm wordt afgegeven, ten uitvoer leggen.'

Luiten: 'De uitspraak wordt inderdaad niet betekend. Partijen krijgen een gosse van het vonnis toegestuurd. Partijen moeten een deurwaarder inschakelen als ze het vonnis willen handhaven. Daar kunnen we niet bij helpen. Er is nog geen goed beeld van de nakoming van vonnissen door partijen.'

Hoe is het gesteld met de doorlooptijd bij de RRR en de HWR?

Wetzels: 'De doorlooptijd van zaken bij de RRR is relatief hoog, hoger dan bij reguliere procedures, soms zelfs maar één maand! Overigens is het wel zo dat die doorlooptijden behoorlijk "vervuild" worden. Het gaat maar om relatief kleine aantallen zaken. In sommige gevallen worden de zaken aangehouden, bijvoorbeeld in overlastzaken om te kunnen beoordelen of partijen zich aan de gemaakte afspraken houden.'

Luiten: 'Ik vind de doorlooptijden in het Haagse kanton best goed. De tijd tot aan een zitting loopt wel op door het tekort aan rechters. De doorlooptijden bij de HWR zijn wel korter, maar die tijdwinst komt vooral door de kortere tijd tussen de aanmelding van de zaak en de zitting.'

Hoeveel tijd zit er tussen het moment van indiening van de aanvraag tot aan het moment dat de zaak wordt behandeld op zitting en de datum van de uitspraak?

Wetzels: 'Dat hangt voor een belangrijk deel af van de vraag of partijen zelf veel verhinderdagen hebben. Als dat niet het geval is, dan kan een zitting vaak binnen twee weken worden gepland. Van het begin van een zaak (= datum aanvraag) tot de uitspraak van het vonnis duurt gemiddeld twee maanden, maar het komt ook voor dat het maar één maand duurt.'

Luiten: 'Dat hangt ook van partijen af. Het varieert tussen de 30 dagen (geregeld op zitting) en de 158 dagen (met vonnis). De gemiddelde totale duur is rond de 105 dagen. Maar door verbeteringen in het aanmeldtraject neemt de tijdsduur de laatste tijd verder af.'

Zijn er in uw praktijk als kantonrechter zaken die doorgeschoven kunnen/moeten worden naar de RRR/HWR om de werkdruk bij de kantonrechter te verlichten?

Wetzels: 'Nee, dat zie ik niet. Ik zie niet dat het doorschuiven van zaken van de kantonrechter naar de RRR leidt tot een vermindering van de werkdruk van de kantonrechter. De RRR-procedure is nu juist bedoeld om de toegang tot de rechter te vergroten en de kosten van de procedure te verlagen. De pilot is dus niet in het leven geroepen om de werkdruk van de kantonrechter te verminderen, maar vanwege het streven naar meer maatschappelijk effectieve rechtspraak. Gelet op het feit dat het "maar" gaat om gemiddeld minder dan één zaak per maand, die ik als RRR inhoudelijk behandel, ervaar ik dit niet als extra werkdruk. Los van de RRR-pilot geldt wel dat de werkdruk als kantonrechter behoorlijk hoog is.'

Twee experimenten met laagdrempelige rechtspraak: de Rotterdamse Regelrechter en de Haagse Wijkrechter

Luiten: 'Nee. In Den Haag boren we bewust een doelgroep aan die de kantonrechter niet weet te bereiken. Het is dus niet bedoeld als werkdrukverlichting. Het laten behandelen van zaken door de gewone kantonrechter kost veel minder tijd, omdat er dan geen reistijd is en er minder tijd per zaak hoeft te worden geïnvesteerd. De HWR leidt tot meer werk(druk). Het betreft extra zaken en de behandeling per zaak is arbeidsintensief. Er is zeker wel werkdruk, omdat niet alle tijd gecompenseerd wordt. Het komt er deels bij.'

Moeten er naast de RRR/HWR nog meer experimenten komen?

Wetzels: 'Wat mij betreft is daar geen behoefte aan. Wel zou ik willen pleiten voor uitbreiding van de RRR-pilot, in die zin dat ook andere gerechten zo'n regelrechter instellen. Inmiddels draait bij de Rechtbank Overijssel de pilot van de Overijsselse Overlegrechter.'

Luiten: 'Geen idee. Het hangt ervan af wat voor experimenten het zijn. We moeten niet te veel gaan experimenteren. Ik denk dat we een aantal vergelijkbare experimenten moeten evalueren en eerst moeten zorgen dat succesvolle experimenten ook landelijk geïmplementeerd worden.'

In opdracht van het WODC is onderzoek verricht naar de haalbaarheid van de introductie van de Belgische vrederechter in Nederland.¹³ Er is een positief advies uitgebracht aan de minister voor Rechtsbescherming. Is het dan nog nodig om de evaluatie van alle experimenten met laagdrempelige rechtspraak af te wachten alvorens over te gaan tot implementatie? Of moet er een plan van aanpak komen om de kantonrechter 'plus' in te voeren in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering?

Wetzels: 'De evaluatie van de pilots in Rotterdam en Den Haag is in een vergevorderd stadium. In de loop van 2020 komt de Raad met de evaluatie die wordt uitgevoerd door Bureau AEF in Utrecht. Ik denk dat daarna met de presidenten van de diverse rechtbanken overlegd wordt en met de Raad voor de rechtspraak om te bezien of er behoefte is aan dit type laagdrempelige rechtspraak. Het is niet zo dat er nu een toestroom is van burgers die hun geschil willen voorleggen aan de RRR. Misschien heeft het te maken met de onwetendheid van de burger en dus met de communicatie over de RRR naar buiten toe. Ik heb zelf gesproken met gemeenten en bekendheid gegeven aan de RRR-pilot. Ook heb ik bij verschillende rechtsbijstandsverzekeraars en bij de plaatselijke Orde van Advocaten in Rotterdam presentaties gegeven over de RRR met als doel: "reclame" maken voor de pilot.'

Luiten: 'Het WODC-rapport brengt naar mijn mening weinig nieuws. De vrederechter wordt voorgesteld als een goed instrument voor Nederland, terwijl volstrekt voorbij wordt gegaan aan het verschil in cultuur tussen België en Nederland. Belgen zijn veel meer gezagsgetrouw dan Nederlanders. Nederlanders zijn

13 E. Bauw, S. Voet et al. (red), Eindrapport 'Naar een nabijheidsrechter?, Een onderzoek naar de inpasbaarheid van de vrederechter in België en Frankrijk in het Nederlandse rechtsbestel', Montaigne Centrum voor Rechtsstaat en Rechtspleging/Katholieke Universiteit Leuven, in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) op verzoek van de Directie Rechtsbestel van het Nederlandse ministerie van Justitie en Veiligheid, Den Haag: Boom juridisch 2019.

Emese von Bóné

ook veel mondiger dan Belgen. Tijdens een expertmeeting van het WODC-onderzoek, waaraan ik deelnam, bleek dat de onderzoekers geen idee hadden dat we in Nederland met artikel 96 Rv al veel kunnen en met onze experimenten al doen wat de vrederechter in België doet.

Ik vind het juist goed dat in Nederland alle pilots een andere naam en opzet hebben. Dat maakt duidelijk dat het om verschillende experimenten gaat. Dat de verschillende namen verwarrend zouden zijn, zie ik niet. Het Platform Innovatieve Rechtspraak (PIP) is in het leven geroepen om verschillende experimenten te laten plaatsvinden. Zo kreeg de Spreekuurrechter in Noord-Nederland kritiek te verduren wegens samenwerking met rechtsbijstandsverzekeraars. Door die kritiek hebben wij het in Den Haag anders kunnen aanpakken. We leren tijdens de experimenten en passen op basis daarvan onze aanpak aan. Die mogelijkheid heb je nodig als je aan het experimenteren bent. Experimenteren kost tijd en geld; en er is geld beschikbaar gesteld.

De Belgische vrederechter is zeer geworteld en bekend in de Belgische samenleving. Onze experimenten moeten die bekendheid nog krijgen en daar investeren we ook in. In Den Haag zie ik wel een toename van de wijkrechtzaken.’

Kunnen de verschillende experimenten leiden tot rechtsongelijkheid? In sommige arrondissementen loopt namelijk geen experiment.

Wetzels: ‘Zeker is sprake van een zekere mate van rechtsongelijkheid, vandaar mijn oproep om de RRR-pilot uit te breiden. Overigens kunnen in het kader van de RRR ook zaken aangebracht worden van buiten het arrondissement. In zaken ex artikel 96 Rv geldt zoals gezegd de relatieve competentie immers niet, ook de absolute competentie geldt overigens niet. Dit betekent dat bij de kantonrechter ook niet-aardzaken met een groter financieel belang dan € 25.000 behandeld kunnen worden. Dat is ook al een enkele keer gebeurd in Rotterdam.’¹⁴

Luiten: ‘In een experimenteerfase mag er ongelijkheid zijn. Alleen moet dat niet te lang duren. Maar tegelijkertijd vind ik het zonde om goed werkende projecten te stoppen, omdat niet heel het land die projecten wil overnemen. Ook tussen gemeentes heb je verschillen in voorzieningen die ze aan hun inwoners aanbieden.’

Wat vinden de burgers die een beroep doen op u als RRR/HWR van dit type rechtspraak? Zijn zij tevreden over de procedure en de uitkomst?

Wetzels: ‘Uit de evaluatieformulieren die wij teruggekregen hebben, blijkt dat partijen over het algemeen zeer tevreden zijn over de pilot.’¹⁵

Luiten: ‘Ze zijn of heel positief of heel negatief. Dat hangt vaak samen met de vraag of ze gelijk hebben gekregen of niet. Er is een feedbackformulier. Partijen zijn over het algemeen positief over de zitting. De burgers zijn blij dat ik de wijk in ga.’

14 E.K.E. von Bóné, De Rotterdamse Regelrechter in actie, *Ars Aequi*, 2019, 5, p. 399-408.

15 Idem.

Twee experimenten met laagdrempelige rechtspraak: de Rotterdamse Regelrechter en de Haagse Wijkrechter

Welke categorie burgers doet een beroep op de RRR/HWR? Heeft u de indruk dat er behoefte is aan een RRR/HWR?

Wetzels: 'Ik kan niet zeggen dat een bepaalde categorie burgers een beroep doet op de RRR. Volgens mij is het bereik zeer breed. Veelal wonen partijen, althans één van hen, binnen het rechtsgebied van de Rechtbank Rotterdam. Een enkele keer gaat het om zaken van buiten het arrondissement. Ik heb wel de indruk dat er behoefte is aan de RRR, zij het dat het aantal zaken nog relatief beperkt is, ondanks het feit dat ik de afgelopen maanden bij allerlei instanties heel veel "reclame" gemaakt heb voor de pilot.'

Luiten: 'Mensen die zelf niet naar de gewone rechter zouden stappen. De rechtzoekenden moeten wel komen uit het arrondissement Den Haag. Uit reacties op het Twitter- en Instagram-account van de HWR maak ik op dat het wijkrechterproject door de bevolking breed ondersteund wordt.'

Vindt u dat de functie van RRR/HWR op enige manier uw gezag als rechter aantast?

Wetzels: 'Niet in het minst. Wij doen de zittingen in beginsel op de rechtbank en in toga. Alleen als de behandeling op locatie een toegevoegde waarde heeft, doen wij de zitting buiten de rechtbank. In dat geval doen wij de zitting ook "in burger" en niet in toga.'

Luiten: 'Nee. De mensen zijn blij dat zij hun geschil aan de HWR kunnen voorleggen, omdat de zittingen in de wijk plaatsvinden en er wordt gezocht naar praktische oplossingen. De hele setting heeft een informeel karakter, mede omdat de HWR niet in toga zit.'

De Nederlandse regering heeft in het regeerakkoord voorgesteld een 'type' vrederechter in te voeren.¹⁶ Wat vindt u daarvan?

Wetzels: 'Voor zover ik het kan beoordelen, lijkt invoering van de vrederechter in Nederland een prima plan. Ik heb het idee dat de RRR-pilot een beetje vergelijkbaar is met de vrederechter in België.'

Luiten: 'Zoals ik al zei, vergeleken met de bevoegdheden van de Belgische vrederechters vind ik dat we met artikel 96 Rv in Nederland al veel kunnen doen. Wij kunnen beslissingen nemen en knopen doorhakken als partijen er niet uitkomen. De vrederechter is in België geworteld, maar niet in Nederland. Ik heb vernomen van mijn collega's (die bij een Belgische vrederechter op zitting waren) dat de vrederechter vrij autoritair is – een soort koninkje is binnen zijn koninkrijk. Dat type rechter past niet in Nederland.'

16 E. Bauw, S. Voet et al. (red), Eindrapport 'Naar een nabijheidsrechter?, Een onderzoek naar de inpasbaarheid van de vrederechter in België en Frankrijk in het Nederlandse rechtsbestel', Montaigne Centrum voor Rechtsstaat en Rechtspleging/Katholieke Universiteit Leuven, in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) op verzoek van de Directie Rechtsbestel van het Nederlandse ministerie van Justitie en Veiligheid, Den Haag: Boom juridisch 2019. Zie ook: E.K.E. von Bóné, 'Naar een nabijheidsrechter', een onderzoek naar de inpasbaarheid van de Belgische vrederechter en Franse vrederechter in het Nederlandse rechtsbestel, TMD 2019, nr. 2-3, p. 30-41.

Emese von Bóné

Een van de kenmerken van de Belgische vrederechter is zijn conciliatietaak. Conciliatie is een minnelijke schikking, bereikt tussen partijen onder leiding van de vrederechter. De Nederlandse kantonrechter is lijdelijker. Wat zou u ervan vinden als de taken van de huidige kantonrechter zouden worden uitgebreid met een dergelijke conciliatietaak?

Wetzels: 'Het is nu al zo dat ik als RRR actief met partijen in de zittingszaal meedenk over een eventuele minnelijke oplossing. In veel gevallen wordt die oplossing ook in de zittingszaal bereikt, zonder dat partijen de gang op gaan. Hooguit in die gevallen waar partijen, of een van hen, zich laat/laten bijstaan door een gemachtigde, komt het voor dat partijen op de gang nader met elkaar overleggen. Maar ook dan is veelal in de zittingszaal een voorstel of in ieder geval een oplossingsrichting besproken.'

Luiten: 'De HWR stuurt partijen niet de gang op, omdat we vaak bij de mensen thuis zitten. De wijkrechter maakt samen met de partijen de afspraken. Feitelijk is er dus sprake van conciliatie en de HWR opereert daarbij niet lijdelijk. Ook op reguliere kantonrechtzittingen maken partijen vaak samen afspraken. Dat doen zij dan wel op de gang.'

Voldoen de RRR/HWR in de zin van rechter en rechtspraak dichtbij de burger? Zou naar uw mening rechtspraak via regelrechters enzovoort kunnen leiden tot 'tweederangs'rechtspraak?

Wetzels: 'Ik heb wel het idee dat de RRR-pilot ertoe leidt dat de toegankelijkheid van de rechter vergroot wordt. Zeker bij verschillende burengeschillen die ik behandeld heb, vraag ik mij af of ik die ook gekregen zou hebben via de reguliere procedure. Ik zie de RRR-pilot zeker niet als tweederangsrechtspraak. Het is uiteindelijk een "echte" procedure, bij een "echte" rechter. En wanneer tijdens de zitting bij de regelrechter geen oplossing of schikking wordt bereikt, wordt er door de rechter "gewoon" uitspraak gedaan. Niet valt in te zien dat die uitspraak en dat vonnis van minder of geringere waarde zouden zijn dan een vonnis in een reguliere dagvaardingsprocedure.'

Luiten: 'Volgens mij voldoet de HWR wel in de zin van rechtspraak dichtbij de burger. We komen bij de mensen langs en het is laagdrempelig. Ik zie niet in dat er sprake is van tweederangsrechtspraak. Het is niet anders dan bij een reguliere procedure. Er wordt alleen wat pragmatischer en praktischer gewerkt.'

Heeft u suggesties hoe we de RRR/HWR-rechtspraak zouden kunnen inbedden in de rechterlijke organisatie? Er lijkt behoefte te zijn aan rechtspraak die rekening houdt met lokale behoeften.

Wetzels: 'Ik ben er voorstander van dat in alle gerechten een regelrechter ontwikkeld wordt. Juist om de toegang tot de rechter te vergroten en ook zo veel mogelijk rechtseenheid te betrachten. Dit wordt eigenlijk ook verwacht in het kader van maatschappelijk effectieve rechtspraak. Ook een wijkrechter zou mogelijk moeten zijn. Zo'n rechter moet dan misschien in wijkgebouwen zitting houden. Ik vind het plezierig dat de regelrechter op de rechtbank zit, aangezien we daar alle faciliteiten hebben, we een schikking kunnen opmaken die partijen kunnen tekenen en andere praktische zaken. Ik vind de verschillen tussen de regelrechter en

de wijkrechter betrekkelijk gering. De diverse benamingen duiden op andere accenten. We moeten het rapport regelrechter/wijkrechter afwachten, waarin de pilots geëvalueerd worden. In het voorjaar van 2020 is dit rapport vermoedelijk klaar. We zijn benieuwd. Aangezien het maar om ongeveer vijftig zaken per jaar gaat, verwacht ik dat de kosten mee zullen vallen. In de pilot is ongeveer € 30.000 geïnvesteerd, dus dat valt qua kosten reuze mee. Het budget van de RRR-pilot is zeker een indicatie voor de invoering van de RRR in andere rechtbanken.'

Luiten: 'Ik denk dat het goed is als er een toegankelijke vorm van rechtspraak is in heel Nederland. De RRR en de HWR zijn daar goede voorbeelden van. Dat kan je eenvoudig in heel Nederland introduceren met een gestandaardiseerde procedure. Het gaat niet zozeer om het realiseren van grote aantallen. Het gaat er meer om dat de Nederlandse burger weet dat hij met een burencan conflict naar de rechter kan. Dat de rechter er ook voor hem is. Door de verschillende pilots kunnen we testen aan welk type rechter men behoefte heeft. De invoering van een vrederechter spreekt mij niet aan, want zoals ik al eerder zei: de vrederechter is in de Nederlandse samenleving niet geworteld zoals dat in België wel het geval is. De HWR-pilot is niet gelanceerd om kostenefficiënte rechtspraak te brengen. Nee, de wijkrechtzaken komen niet bij de kantonrechter omdat de drempel te hoog is!'

Over naar implementatie van een RRR en/of HWR in Nederland?

De RRR en de HWR lijken te voorzien in de vraag naar laagdrempelige rechtspraak. Dit type rechtspraak staat in elk geval in Rotterdam en Den Haag volop in de belangstelling. Ook in krantenberichten zien we de roep om laagdrempelige rechtspraak. Het *Algemeen Dagblad* publiceerde een bericht met de kop 'Rijdende rechter in heel het land: volgend jaar moeten door heel het land buurtrechters actief zijn die aan huis of wijkgebouwen kleine zaken afhandelen'.¹⁷ De huidige minister voor Rechtsbescherming denkt dat zulke rijdende rechters slepende, dure rechtszaken kunnen voorkomen. Ook *NRC Handelsblad* wijdde een artikel aan de laagdrempelige vrederechter, die snel en goedkoop recht spreekt: 'In september (2018) wil minister Dekker experimenteren met buurtrechters. België kent deze al twee eeuwen'.¹⁸ Dit type rechtspraak is geschikt om rechtspraak dicht bij de burger te brengen. Hetzelfde geldt voor de RRR en de HWR. Op de Erasmus Universiteit Rotterdam werd al in de jaren tachtig van de vorige eeuw onderzoek verricht naar laagdrempelige rechtspraak vanuit een rechtshistorisch en rechtsvergelijkend perspectief. Toen al werd geconstateerd dat laagdrempelige

17 T. den Hartog, Rijdende rechter in heel het land, *Algemeen Dagblad* 12 december 2018.

18 A. van Kampen & M.L. Adriaanse, In België is de rechter ook een beetje therapeut, *NRC Handelsblad* 25 april 2018. Huysmans, de Belgische vrederechter in het kanton van het Belgisch Limburgse Beringen, die in het NRC-artikel aan het woord is, zegt dat ze vrederechter, therapeut en sociaal werker in één is. Ze noemt haar taak: 'natuurlijke rechter van de zwakkeren in de samenleving'.

Emese von Bóné

rechtspraak anders en beter kan in Nederland.¹⁹ De recente acties van de minister voor Rechtsbescherming sluiten hier goed op aan.

Ik sluit deze bijdrage af met een dankwoord aan wijkrechter Jerzy Luiten die in zijn drukke kantonrechterpraktijk en tevens als wijkrechter tijd vrij heeft kunnen maken om vanuit Den Haag naar de Rotterdamse rechtbank aan de voet van de Erasmusbrug te komen (zie bijgevoegde afbeelding). Regelrechter Wim Wetzels wil ik danken voor het feit dat hij toch tijd heeft willen vrijmaken voor het interview, terwijl hij op dat moment ook nog een zitting had.

Ter afronding

Moet de oplossing gevonden worden in méér rechtspraak? Of moet de onbekendheid van de burger met de artikel 96 Rv-procedure worden aangepakt? De artikel 96 Rv-procedure staat voor iedere burger open (ook waar geen regelrechter of wijkrechter is) en vindt plaats voor de kantonrechter. Is het dan nodig om meer rechters en juridisch medewerkers aan te trekken? Of is er vooral behoefte aan 'MER'-rechtspraak, dat wil zeggen: Maatschappelijk Effectieve Rechtspraak? Een antwoord op deze laatste vraag werd onder meer gegeven door Rogier Hartendorp, bijzonder hoogleraar Maatschappelijke Effectiviteit van de Rechtspleging. Hij vindt de tijd rijp voor een duurzame verbetering van de rechtspraak.²⁰

- 19 H.J.M. van Dapperen, *De vrederechter in Nederland 1811-1838* (diss. Rotterdam 1990), Rotterdam: Juridisch Instituut Erasmus Universiteit Rotterdam 1991; E.K.E. von Bóné, *De familieraad in Nederland 1811-1838* (diss. Rotterdam), Rotterdam: Erasmus Universiteit 1992; V. van Herreweghe, *De vrederechter en cassatie* (diss. Rotterdam 1993), Gent: Mys&Breesch 1994; S. Humbert-Convain, *Le juge de paix et la repression des infractions douanières en Flandre et en Hollande (1794-1815)* (diss. Rotterdam), Rotterdam: Erasmus Universiteit 1994; A.J.M. de Roo en R.W. Jagtenberg, *Settling Labour Disputes in Europe* (diss. Rotterdam), Deventer/Boston: Kluwer Law and Taxation 1994.
- 20 R.C. Hartendorp, *Naar m(e)er rechtspraak?*, oratie 31 januari 2020 in het kader van de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar Maatschappelijke Effectiviteit van de Rechtspleging Universiteit Leiden.